

HRVATSKO NACIONALNO BRATSTVO
FRANJEVAČKOGA SVJETOVNOG REDA
NACIONALNO VIJEĆE
Povjerenstvo za formaciju

TEME ZA MJESEČNE SUSRETE U MJESNIM BRATSTVIMA U 2019.
(siječanj-svibanj)

Zagreb, prosinac 2018.

1) *siječanj*: Sakramenti kao liturgijska slavlja

Sakramenti kao liturgijska slavlja

Molitva

Apostolsko vjerovanje

Uvod

Sakramenti su *liturgijska slavlja*. Već i svako drugo ljudsko slavlje ima svoj *stvarni životni sadržaj* koji se "slavi" i koji se nakon slavlja *nastavlja živjeti* (npr. proslava završetka studija). Na sličan su način i sakramenti, kao liturgijska slavlja, događaji koji su povezani sa životom – prije slavlja, u slavlju i poslije slavlja. No, u sakramentima se ne radi samo o čovjekovu životu na Zemlji nego i o njegovu – vječnom životu.

Vjernik, koji je u zajedništvu s Bogom, svjedok je Božje ljubavi svojim dobrim djelima, koja čini iz ljubavi, ljubavi koja „nikad ne prestaje“ (1 *Kor* 13,8a). O toj uskoj povezanosti vjerovanja, slavlja sakramenata i života jasno govori i apostolska konstitucija kojom je sveti papa Ivan Pavao II. proglasio *Katekizam Katoličke Crkve*: „(...) ispovijedanje vjere nalazi svoje pravo mjesto u bogoslužnom slavlju. Milost, kao plod sakramenata, nezamjenjiv je uvjet kršćanskoga djelovanja, upravo kao što i sudjelovanje u liturgiji Crkve zahtijeva vjeru. Ako se vjera ne odjelotvoruje, mrtva je (usp. *Jak* 2,14-16) i ne može donositi plodova vječnoga života“. Sakramenti su slavlja povezana sa životom: slavlja koja su dioništvo u vječnom životu, slavlja koja preobražavaju vjernika i njegov zemaljski život.

Sakramenti su slavlja „Isusova vazmenog otajstva“ muke, smrti, uskrsnuća i proslavljenja. Stoga je u ovom uvodnom dijelu nužno govoriti o Isusovu vazmenom otajstvu i, u povezanosti s njim, o biti i naravi kršćanske liturgije.

U prvom se dijelu nastavlja razlagati smisao sakramenata za život i poslanje Crkve i ističe da je liturgija, to jest slavlja sakramenata, djelo (djelovanje) osoba Presvetoga Trojstva: Oca i Sina i Duha Svetoga, u našoj sadašnjoj stvarnosti, u „vremenu Crkve“. Zatim se iznose različite dimenzije sakramenata. Oni su *Kristovi* sakramenti, imaju temelj u njegovu življenju i djelovanju na zemlji; oni su sakramenti *Crkve*, sakramenti *vjere*, sakramenti *spasenja* i sakramenti *vječnoga života*.

U drugom se dijelu govori o bitnim dimenzijama liturgijskih slavlja: Tko slavi? Kako slaviti (znakovi, simboli, čini i riječi)? Kada i gdje slaviti?

a) Isusovo vazmeno otajstvo

Isusovo vazmeno otajstvo uključuje njegovu muku, smrt, uskrsnuće i proslavljenje. To je otajstvo u središtu kršćanske vjere jer se spasenjski Božji naum ispunio *jednom za svagda* otkupiteljskom smrću njegova Sina Isusa Krista. Da sa sobom pomiri sve ljude koji su zbog grijeha bili predani smrti, Bog je preuzeo inicijativu punu ljubavi i poslao svoga Sina da se preda na smrt za grješnike. Isus je slobodno prikazao svoj život kao žrtvu pomirnicu, tj.

zadovoljštinu za naše grijeha s potpunim poslušom svoje ljubavi sve do smrti. Ta Kristova vazmena žrtva ljude otkupljuje na jedinstven, savršen i konačan način i *otvara im pristup u zajedništvo s Bogom* (usp. *Katekizam Katoličke Crkve. Kompendij* [= sažeti priručnik] – u daljnjem tekstu *Kompendij* – 112, 118, 122) „Prisutnost u Kristu božanske Osobe Sina koja nadilazi i istodobno obuhvaća sve ljudske osobe, i koja Ga postavlja Glavom svega čovječanstva, čini mogućom njegovu otkupiteljsku žrtvu *za sve*“ (*Katekizam Katoličke Crkve – KKC* 616).

Isusovo uskrsnuće je najviša istina naše vjere u Krista i zajedno s Isusovim križem bitan je dio Isusova vazmenoga otajstva. „Postoji dvostruki vidik u vazmenom otajstvu: svojom smrću Krist nas oslobađa od grijeha, a svojim uskrsnućem otvara nam pristup u novi život“ (*KKC* 654). Krist Uskrsnuli, pobjednik nad grijehom i smrću, počelo je našega opravdanja i našega uskrsnuća. To znači da nam *već sada* provida milost posinovljenja koja je *stvarno* dioništvo u njegovu životu jedinorođenoga Sina. Na koncu vremena on će uskrisiti naša tijela (usp. *Kompendij* 126, 131).

Krist je uzašao na nebesa i sjedi o desnu Očevu. To znači da je započelo njegovo kraljevstvo, kraljevstvo Božje koje je navijestio. On je Gospodin koji *već vlada* svojim čovječstvom u vječnoj slavi Sina Božjega i neprestance nas zagovara kod Oca. Šalje nam Duha Svetoga i daje nam nadu da ćemo jednom prispjeti k njemu koji nam je pripremio mjesto (usp. *Kompendij* 132; *KKC* 664).

b) Liturgija

Liturgija je *slavljenje* Isusova vazmenoga otajstva. U liturgijskim slavljinama se označuje i *ostvaruje posvećenje ljudi* vršenjem svećeničke službe Isusa Krista, što je obavlja Kristovo otajstveno Tijelo, tj. Glava i udovi – Krist živi, proslavljeni i Kristovi vjernici – javnim štovanjem kakvo dolikuje Bogu (usp. *SC – Sacrosanctum Concilium*, Konstitucija o svetoj liturgiji 7; *Kompendij* 218; *Zakonik kanonskoga prava*, kan. 840). U liturgiji, liturgijskim slavljinama, Krist *nastavlja djelo našega otkupljenja* u svojoj Crkvi, s njom i po njoj.

Svako liturgijsko slavlje je „u najpotpunijem smislu sveto djelo, čijoj djelotvornosti gledom na isti naslov i isti stupanj nije ravno nijedno drugo djelo Crkve“ (*SC* 7).

„Sveta liturgija ne iscrpljuje svekoliku djelatnost Crkve' (*SC* 9): njoj mora prethoditi evangelizacija, vjera i obraćenje: istom tada može ona donositi plodove u životu vjernika: novi Život po Duhu [Svetome], zalaganje u poslanju Crkve i služenje njezinu jedinstvu.“ (*KKC* 1072)

Zato je liturgija *vrhunac* kojemu teži djelatnost Crkve, posebno njezino naviještanje i poučavanje te vjera i obraćenje njezinih članova; liturgija je ujedno i *izvor* iz kojega proistječe životna snaga Crkve (usp. *Kompendij* 219).

I. Vazmeno otajstvo u vremenu Crkve

a) Sakramentalni red spasenja

Po izlivanju Duha Svetoga na dan Pedesetnice Crkva se objavila svijetu (usp. SC 6; LG – *Lumen gentium*, Dogmatska konstitucija o Crkvi 2). Darom Duha Svetoga počinje novo vrijeme u „rasporedbi otajstva“, u ostvarivanju Božjega nauma spasenja ljudi. Počinje *vrijeme Crkve* u kojem Krist očituje, uprisutnjuje i priopćava djelo svoga spasenja po liturgiji Crkve, slavljenjem sakramenata, ponajviše euharistije, dok ponovno ne dođe (usp. 1 Kor 11,26). Krist živi i sada djeluje u Crkvi i s njome na nov način, vlastit tomu novom vremenu, vremenu Crkve; *Krist sada djeluje po sakramentima*.

Taj način Kristova sadašnjeg djelovanja zovemo „sakramentalni red spasenja“. On se, dakle, sastoji u priopćavanju (ili „dijeljenju“) plodova Isusova vazmenog otajstva u slavljenju sakramenata. Sakramenti su osjetni znakovi (riječi i čini), dohvatljivi našoj sadašnjoj ljudskosti. Milost koju označuju, sakramenti *djelotvorno ostvaruju* Kristovim djelovanjem i snagom Duha Svetoga (usp. KKC 1076, 1084; *Kompendij* 220).

b) Liturgija – djelo Presvetoga Trojstva

Govor o liturgiji kao o djelu Presvetoga Trojstva važan je za razumijevanja biti liturgijskog slavlja. Po tom se slavlju *sada ostvaruje* spasenje ljudi radi kojega je Sin Božji „sišao s nebesa“.

Otac – izvor i svrha liturgije

Otac nebeski je izvor i svrha liturgije, liturgijskih slavlja. „U liturgiji nas Otac obasipa svojim blagoslovima u svomu utjelovljenom Sinu, za nas umrlom i uskrsnom, te u naša srca izliva Duha Svetoga. Istodobno Crkva slavi Oca klanjanjem, hvalom i zahvaljivanjem te moli za dolazak njegova Sina i Duha Svetoga.“ (*Kompendij* 221) U tome se očituju dvije dimenzije kršćanske liturgije: *silazna*, božanska, blagoslovna i *uzlazna*, crkvena, ljudska, prinosna (usp. KKC 1083).

Kristovo djelo u liturgiji

U liturgiji Crkve Krist označuje i ostvaruje ponajprije svoje vazmeno otajstvo – otajstvo muke, smrti, uskrsnuća i proslavljenja (usp. *Kompendij* 222). Darom Duha Svetoga predao je apostolima i njihovim nasljednicima, biskupima, moć *ostvarivanja djela spasenja* po euharistijskoj žrtvi i drugim sakramentima, u kojima on sam djeluje kako bi svoju milost udijelio vjernicima *svih vremena i po cijelome svijetu* (usp. *isto*).

Duh Sveti i Crkva u liturgiji

„U liturgiji se obistinjuje najuža suradnja Duha Svetoga i Crkve. Duh Sveti pripravlja Crkvu da susretne svoga Gospodina, vjeri zajednice doziva u pamet i objavljuje Krista, uprisutnjuje i posadašnjuje Kristovo otajstvo, sjedinjuje Crkvu s Kristovim životom i poslanjem te daje da se u njoj množe plodovi zajedništva“ (*Kompendij* 223). „Plod Duha u liturgiji je zajedništvo sa Svetim Trojstvom i, nerazdvojivo od toga, bratsko zajedništvo“ (*KKC* 1108; usp. 1 *Iv* 1,3-7).

c) Vazmeno otajstvo u sakramentima Crkve

„Sav se liturgijski život Crkve kreće oko euharistijske žrtve i sakramenata. U Crkvi ima sedam sakramenata: Krst, Potvrda ili Krizma, Euharistija, Pokora, Bolesničko pomazanje, Sveti red, Ženidba.“ (*KKC* 1113; usp. *SC* 6) Sakramenti su osjetni i djelotvorni znakovi milosti koje je Krist ustanovio i povjerio Crkvi, kojima se izobilno podjeljuje božanski život“ (*Kompendij* 224).

Kristovi sakramenti

„Otajstva Kristova života temelj su onoga što Krist sada po službenicima Crkve dijeli u sakramentima.“ (*Kompendij* 225) „Ono što bijaše vidljivo u našem Gospodinu prešlo je u njegove sakramente.“ (sv. Leon Veliki)

Sakramenti Crkve

„Krist je sakramente povjerio svojoj Crkvi. Oni su sakramenti „Crkve“ u dvostruku značenju: „po njoj“ – ukoliko su djela Crkve koja je sakrament [djelotvorni znak, "sredstvo"] Kristova djelovanja; „za nju“ – u smislu da izgrađuju Crkvu“ (*Kompendij* 226).

„Sakramentalna milost jest milost Duha Svetoga darovana od Krista i vlastita svakom sakramentu. Ta milost podupire vjernika na njegovu putu svetosti, a pomaže i Crkvi u rastu ljubavi i u svjedočenju“ (*Kompendij* 231).

Sakramenti vjere

„Sakramenti ne samo da vjeru pretpostavljaju, već je riječju i obrednim činima hrane, krijepe i izražavaju. Slaveći sakramente Crkva ispovijeda apostolsku vjeru. Otuda drevna izreka: '*Lex orandi, lex credendi*' tj. Crkva vjeruje onako kako moli“ (*Kompendij* 228). „Zato se nijedan sakramentalni obred ne može mijenjati ni udešavati po volji službenika ili zajednice.“ (*KKC* 1125) „Propovijedanje riječi potrebno je za samu službu sakramenata jer se radi o sakramentima vjere koja se iz [propovijedane] riječi rađa i njome hrani“ (*PO – Presbyterorum ordinis*, Dekret o životu i službi prezbitera, 4)

Sakramenti spasenja

„Sakramenti su djelotvorni 'samim time što je sakramentalni čin izvršen' jer je Krist koji u njima djeluje i daje milost koju označuju, neovisno o osobnoj svetosti službenika. Ipak, plodovi sakramenata ovise i o raspoloženju onoga koji ih prima“ (*Kompendij* 229).

„Za one koji u Krista vjeruju sakramenti su nužni za spasenje, makar se pojedinom vjerniku ne daju svi sakramenti. Nužni su jer daju sakramentalne milosti, oprostjenje grijeha,

božansko posinjenje, suobličenje Kristu Gospodinu i pripadnost Crkvi. One koji ih primaju Duh Sveti ozdravlja i preobražava“ (*Kompendij* 230).

Sakramenti vječnoga života

U sakramentima Crkva *već prima* zalog svoje konačne baštine, već prima predokus vječnoga života dok „iščekuje blaženu nadu i pojavak velikoga Boga i Spasitelja našega Isusa Krista“ /*Tit*, 213/ (usp. *KKC* 1130; *Kompendij* 232). Zato, na primjer, Crkva o euharistiji u jednom uskliku kaže: „O sveta gozbo na kojoj se Krist blaguje, slavi se spomen muke njegove, duša se napunja milošću i *daje nam se zalog buduće slave!*“

II. Sakramentalno slavlje vazmenog otajstva

Sakramentalno slavlje, na tragu onoga što je dosad rečeno, u pravom je smislu djelo, djelovanje (latinski *actio*) koje, u navještaju i u ostvarenju otajstva, Crkva *izvršava* do ponovnog Kristova dolaska te tako čovjeka svakog vremena čini dionikom spasenja koje mu Bog daruje (usp. *Enciklopedijski teološki rječnik*, Zagreb 2009., str. 1052).

a) Tko slavi?

Liturgiju slavi, u njoj djeluje „*čitavi Krist*“ („*Christus Totus*“), Glava i Tijelo. Krist kao vrhovni Svećenik, slavi sa svojim Tijelom, Crkvom na nebu i na zemlji. Nebesku liturgiju slave anđeli, sveti Staroga i Novoga saveza, posebice Bogorodica, apostoli i mučenici. U slavlju sakramenata sudjelujemo u ovoj vječnoj liturgiji (usp. *Kompendij* 233-234).

„Crkva na zemlji slavi liturgiju kao svećenički narod u kojemu svatko djeluje prema svojoj ulozi u jedinstvu Duha Svetoga: krštenici se prikazuju kao duhovna žrtva, zaređeni službenici slave po sakramentu reda primljenom za služenje svim članovima crkve, biskupi i svećenici djeluju u osobi Krista Glave“ (*Kompendij* 235). Pravu liturgijsku službu vrše i nositelji posebnih zadaća: ministranti, čitači, tumači i članovi pjevačkog zbora (usp. *SC* 29).

„Liturgijski čini nisu privatni čini; oni su slavlja Crkve koja je 'sakrament jedinstva'“ (*SC* 26).

b) Kako slaviti (liturgijski znakovi i simboli, čini i riječi)?

U liturgijskom slavlju služimo *znakovima i simbolima* čije je značenje ukorijenjeno u stvorenju i ljudskim kulturama. Njihovo značenje određuje se događajima Staroga saveza, a potpuno se objavljuje u Osobi i djelu Kristovu.

Neki sakramentalni znakovi potječu od stvorenja (svjetlo, voda, oganj, kruh, vino, ulje), drugi iz društvenoga života (pranje, pomazivanje, lomljenje kruha), drugi opet iz povijesti spasenja u Starome savezu (pashalni obredi, žrtve, polaganje ruku, posvećenja).

Ovi znakovi, od kojih su neki *propisani i nepromjenjivi*, a koje je Krist preuzeo, postaju *nositelji spasenjskih i posvetiteljskih čina*.

U sakramentalnom slavlju *čini i riječi* su usko povezani. Riječi obreda prate i oživljuju obredne čine. Liturgijske riječi i čini su neodjeljivi i upravo tako, neodijeljeni, *ostvaruju* ono što označuju (usp. *Kompendij* 236-238).

c) Kada slaviti?

„Središte liturgijskoga vremena jest nedjelja, temelj i jezgra čitave liturgijske godine kojoj je vrhunac u godišnjem slavlju Vazma [vazmenoga trodnevlja Velikoga petka, Velike subote i Uskrsa], blagdana nad blagdanima“ (*Kompendij* 241).

Posebna je uloga *liturgijske godine*: tijekom nje Crkva slavi *cijelo Kristovo otajstvo*, od utjelovljenja do njegova slavnog povratka.

U određene dane Crkva osobito ljubavlju časti Blaženu Mariju Bogorodicu i spomen svetaca koji su živjeli za Krista, s njim trpjeli te su s njim i proslavljeni (usp. *Kompendij* 224).

Liturgija časova je javna i zajednička molitva Crkve, molitva Krista sa svojim tijelom, Crkvom. Po liturgiji časova Otajstvo Krista, koje slavimo u euharistiji, posvećuje i preobražava vrijeme svakoga dana (usp. *Kompendij* 243).

„Liturgija časova, koja je kao neko produženje euharistijskog slavlja, ne isključuje nego traži kao dopunu različite pobožnosti Božjeg naroda, posebno klanjanje i štovanje Presvetoga Sakramenta“ (*KKC* 1178). Te pobožnosti („svete vježbe“ /*SC* 13/) „treba urediti vodeći računa o liturgijskim vremenima, tako da budu u skladu sa svetom liturgijom, da se iz nje na neki način izvode i narod k njoj vode, jer ih ona po svojoj naravi daleko nadvisuje“ (*isto*).

d) Gdje slaviti?

„Bogoslužje Novoga saveza 'u duhu i istini' (*Iv* 4,24) nije vezano za neko isključivo mjesto jer je Krist pravi hram Božji po kojemu i kršćani i cijela Crkva djelovanjem Duha Svetoga postaju hramovi Boga živoga.

Ipak, Božji narod u svome zemaljskom postojanju treba mjesta gdje se zajednica može okupljati da bi slavila bogoslužje“ (*Kompendij* 244).

Sveta zdanja (crkve) su „kuće Božje, simbol Crkve koja živi u tome mjestu, kao i nebeskoga boravišta. To su mjesta molitve u kojima Crkva slavi poglavito euharistiju i klanja se Kristu stvarno prisutnome u svetohraništu“ (*Kompendij* 245).

Povlaštena mjesta unutar svetih zdanja (crkava) upućuju na važnost Božje riječi, cjelovitost istina vjere, na prisutnost živoga Krista, Spasitelja i na ostvarivanje spasenja u slavlju sakramenata. To su: oltar, svetohranište, mjesto čuvanja svete krizme i svetih ulja, biskupsko ili svećeničko sjedište (katedra), ambon (besjedište), krsni zdenac i ispovjedaonica.

Oltar je središte crkve; na njemu se uprisutnjuje žrtva križa pod sakramentalnim prilikama (usp. *Kompendij* 246).

„Crkva također treba biti prostor koji potiče na sabranost i na tihiu molitvu, koja produžuje i produbljuje veliku molitvu euharistije“ (*KKC* 1185).

Zaključak

Sakramenti su liturgijska slavlja. Oni su djelo Presvetoga Trojstva u vremenu Crkve, u našoj sadašnjoj stvarnosti. U njima se sada za sudionike ostvaruje spasenje koje jednom

zasvagda i za sve ljude ostvareno u Isusovu vazmenom otajstvu muke, smrti, uskrsnuća i proslavljenja. To se ostvaruje, događa u Kristovoj Crkvi, s njom, po njoj i za nju. Sakramente slavi *čitavi Krist*, Krist – Glava sa svojim Tijelom, Crkvom na nebu i na zemlji.

Sakramentalna slavlja pretpostavljaju vjeru sudionika, ali je također hrane, krijepe i izražavaju.

Pitanja za razgovor

1. Kako bi sugovorniku objasnio što je „Isusovo vazmeno otajstvo“?
2. Zašto sakramente smatramo „sakramentima spasenja“?
3. „Sakramenti su djelotvorni 'samim time što je sakramentalni čin izvršen' (latinski *ex opere operato*) jer je Krist taj koji u njima djeluje i daje milost koju označuju, neovisno o osobnoj svetosti službenika. Ipak, plodovi sakramenata ovise i o raspoloženju onoga koji ih prima.“ (*Kompendij* 229) – Objasni navedeni tekst. Primijeni njegovo značenje na praksu sakramenta euharistije i sakramenta pomirenja (ispovijedi).

Literatura

ADAM, Adolf, *Uvod u katoličku liturgiju*, Zadar 1993., str. 11-19 (Narav i značenje liturgije) i str. 113-123 (Bit i značenje sakramenata).

KARLIĆ, Ivan *Sveti sakramenti*, Zagreb 2014., str. 11-21 (Opći uvod u sakramente)

Katekizam Katoličke Crkve, Zagreb 1994., str. 285-322, brojevi 1066-1209.

Katekizam Katoličke Crkve. Kompendij, Split 2006., str. 67-74, brojevi 218-249.

Sacrosanctum Concilium, konstitucija o svetoj liturgiji, u: *Drugi vatikanski koncil. Dokumenti*, Zagreb 2008., str. 3-60.

ŠKUNCA, Bernardin, *Duh i obred*, Zadar 1998., str. 48-55 (Bitne teološke odrednice kateheze sakramenata)

2) veljača: Blagoslovine kao liturgijska slavlja

Blagoslovine kao liturgijska slavlja

Molitva

Ps 23

Uvod

U ovoj temi bit će riječi o blagoslovinama (sakramentalima) kao liturgijskim slavljinama. One su, uz sakramente, važan dio svakodnevnoga kršćanskog života te ih stoga valja bolje upoznati, kako bismo, i po tome, rasli u vjeri.

Što Crkva kaže o blagoslovinama?

RIMSKI OBREDNIK - *Blagoslovi* - u svojim *Općim prethodnim napomenama* pod brojem 19. jasno napominje: *Sudjelovanje vjernika bit će djelotvornije ako im se pruži što temeljitija pouka o značenju blagoslova. Stoga neka prezbiteri i služitelji i u samom slavljenju i u propovijedi i katehezi vjernicima objašnjavaju značenje i snagu blagoslova. Vrlo je korisno narod Božji poučiti o pravom značenju obreda i molitava kojima se Crkva služi u blagoslovinama, da se u sveto slavlje ne bi nešto uvuklo što bi, zbog praznovjerja ili lakovjernosti, škodilo čistoći vjere.*¹ *Katekizam Katoličke Crkve* (dalje: KKC) citirajući *Konstituciju o Svetoj Liturgiji - Sacrosanctum Concilium* (dalje: SC) izriče: *Sveta Majka Crkva ustanovila je blagoslovine (sakramentale). To su sveti znakovi, nalik sakramentima, kojima se označuje i molitvom Crkve postižu nadasve duhovni učinci. Njima se ljudi pripremaju da prime glavni učinak sakramenata i bivaju posvećene razne zgrade života.*²

Kada zastanemo samo na ova dva citata iz *Obrednika* i iz *Katekizma*, točnije *Konstitucije o Svetoj Liturgiji* imamo dovoljno materijala za cjelodnevno, odnosno, cjeloživotno promišljanje. Ono što bi nam na samom početku trebalo *zapasti u oko* jest definicija što su to blagoslovine - sakramentali, odnosno blagoslovi - kako to mi svakodnevno nazivamo. Crkva definira: *To su sveti znakovi, nalik sakramentima, kojima se označuje i molitvom Crkve postižu nadasve duhovni učinci.* Kada sada još jednom pročitamo i možda shvatimo da su to *sveti znakovi, nalik sakramentima, kojima se označuje i molitvom Crkve postiže nadasve duhovni učinak*, kao da nam se uključuje savjest i sami sebe propitujemo - jesmo li uvijek i u svakoj situaciji na taj način promatrali blagoslov. Često se događa da blagoslov bude nešto usputno, nešto što se u žurbi i neshvaćanju drugome podjeljuje ili od drugoga prima, nešto što nije uvijek imalo dostojanstvo svetoga znaka, koji je nalik sakramentu, popraćen molitvom Crkve. Možda upravo iz tih razloga Crkva traži da se *narod Božji pouči pravom značenju obreda i molitava kojima se Crkva služi u blagoslovinama, da se u sveto slavlje ne bi nešto uvuklo što bi, zbog praznovjerja ili lakovjernosti, škodilo čistoći*

¹ *Blagoslovi*, Zagreb, 2007., 15.

² KKC, 1667.

vjere. Svakako treba razlučiti ono što se odnosi na *sveto slavlje*, što bi bili blagoslovi *obrednika*, gdje svaki blagoslov ima točno određeno ustrojstvo, te na taj način nosi sigurnost i čistoću vjere, od svih blagoslova koji nemaju određeno točno ustrojstvo već su više nalog koji se tiče svakoga kršćanina kako to napominje sv. Pavao: *Blagoslivljajte svoje progonitelje, blagoslivljajte, a ne proklinjite* (Rim 12,14). Kako god promatrali blagoslove - bilo kao liturgijski čin, bilo kao djelovanje svakog kršćanina - u oba slučaja možemo smatrati da se radi o *svetim znakovima kojima se žele postići nadasve duhovni učinci*. Ukoliko tako prihvaćamo svaki blagoslov te njime želimo postići duhovni učinak, tada bi taj blagoslov trebala pratiti molitva Crkve. To se ne protivi mogućoj svakodnevnoj formulaciji *Bog te blagoslovio* jer takva formulacija i jest molitva Crkve, zbog čega je važno da taj izgovoreni blagoslov bude ujedno i sveti znak. Na žalost, živimo u vremenu kada naši blagoslovi gube taj značaj svetosti, bivaju izlizani, banalizirani, i promatrani u perspektivi promovirajuće duhovnosti svode se na jačinu ili moćnost formule te često količinu snažnih riječi koje više sličje određenom zapovijedanju nego li poniznoj molbi, kamoli hvali i slavljenju Boga, koju prati osjećaj svetosti znaka i molitve Crkve. Praznovjerje i lakovjernost se podosta hrani i producira takve molitvene, blagoslovne obrasce, po kojima nije dovoljno izreći *Bog te blagoslovio* prihvaćajući i svetost toga znaka, već blagoslov kao da ovisi o jačini formule ili pak duhovnoj darovitosti vjernika koji blagoslov izriče. Ovdje ne govorimo o blagoslovima *Obrednika* koji imaju svoje točno tipsko ustrojstvo i određenu formulu te pripadaju službi blagoslivljanja spojenom s posebnim izvršavanjem Kristova ministerijalnog svećeništva, gdje točno određeno ustrojstvo blagoslivljanja i točno određena formulacija čuva čistoću vjere i garantira da čitava Crkva stoji iza toga, već o blagoslovima koji ulaze u ono *blagoslivljajte, a ne proklinjite* (Rim 12,14), a odnosi se na svakog kršćanina te za kršćanina znači biti blagoslov, biti sveti znak.

Ključevi razumijevanja blagoslovina

Iz tih razloga, *gledajući očima vjere na red stvorenja kršćanin spoznaje da život i svekolika stvarnost svijeta jesu mjesto njegova posvećenja i rasta u svetosti. Stoga sve što kršćanima služi za život u svijetu i za rast u svetosti, postaje razlog slavljenja i blagoslivljanja Boga. Kristovi učenici, kao baštinici blagoslova u kojem ih Krist ostavlja prije svoga uzašašća k Ocu (Lk 24,53), nastavljaju djelo blagoslivljanja i posvećenja te nastoje i sami biti blagoslov. Biti blagoslov znači, na prvome mjestu, biti živa hvala Bogu za djelo otkupljenja i za darove njegove dobrote. Obredi blagoslova koje slavimo u Crkvi, zajednici vjernika, imaju zadaću rasvijetliti naš blagoslovni put kroz svijet pozivajući nas na potrebu prepoznavanja traga Božje dobrote u ljudima i u svemu stvorenju. Također, u sve većem zanimanju suvremenog čovjeka za blagoslovne čine i blagoslovljene predmete i znakove ne nazire se uvijek na jasan način želja za životom koji bi bio blagoslov. Zamjećuje se, naime, da po tim činima i znakovima čovjek pokušava ovladati Božjom milošću i podložiti je svojim vremenitim potrebama i željama. Želi se posjedovati znak koji bi u sebi nosio **moć** protiv zla. Tako se čovjek odriče svoga poslanja i zadaće da sam bude blagoslov i utječe se znaku ili predmetu koji bi mu trebao podariti blagoslov - u trenucima kad to čovjek želi. Takvo*

*gospodarenje Božjim milosnim djelovanjem suprotno je duhu evanđeoske vjere.*³ Osim toga potrebno je shvatiti da blagoslovi kao *sveti znakovi* nose u sebi otajstvenu dimenziju što pridonosi ispravnom razumijevanju i samom oblikovanju blagoslova, bilo obrednom - službenom (ako tako smijemo nazvati) ili pak neobrednom - neslužbenom (vidi napomenu).⁴ Blagoslove nikada ne bismo trebati shvaćati kao izdvojeni čin pojedinca koji *ima moć* nešto blagosloviti. Budući da blagoslovi kao liturgijski čini izvire iz same Crkve, koja je sakrament spasenja, oni nose sakramentalno obilježje. Zanimljivo je da svaki liturgijski čin Crkve završava blagoslovom i blagoslovnim poslanjem zajednice u svijet. Blagoslovni čini koji prate život vjernika jesu odraz blagoslovnoga života koji izvire iz liturgije koja je iskustvo spasenja. Iz toga slijedi da su slavlja blagoslova **postaje vjere** na kršćanskoj blagoslovnom putu. Liturgijski sakramentalni čini postaju najvažniji ključ razumijevanja blagoslova. A ključevi razumijevanja su:

Prvi ključ: Blagoslov doslovce znači *dobro govoriti, blago sloviti - bene dicere - ili filozofski rečeno : blagoslov je potvrda postojanja s ciljem BITI BLAGOSLOV.*

Drugi ključ: Svaki blagoslov je istovremeno *zahvala Bogu* i Božji blagoslov. (Svaki blagoslov je poglavito zahvala Bogu koji je tvorac i davatelj svakog blagoslova.)

Treći ključ: Cilj svakog blagoslova je, u konačnici, proslava Boga.

Četvrti ključ: Blagoslovi obuhvaćaju osobe i stvari i vezani su uz određene životne situacije, npr. blagoslov putnika, đaka, bolesnika, obitelji, novoizabranog vijeća OFS-a... Drugi su blagoslovi dijelovi bogoslužja u slavlju Gospodnjeg otajstva (npr. blagoslov pepela na Pepelnicu) ili se odnose na sakramente (npr. blagoslov prstena).

Peti ključ: Iako su mnoga blagoslovna slavlja pridržana zaređenim službenicima, svaki je kršćanin krštenjem ovlašten i pozvan blagoslivljati - zahvaljivati Bogu koji je tvorac blagoslova koji ima za cilj proslavu Boga.

Šesti ključ: Stvari po obredu blagoslova ne trpe nikakvu promjenu u svojoj prirodi i ne događa se materijalizacija blagoslova u blagoslovljenom predmetu, kao neka konkretna, gotovo opipljiva moć koja se na neki način prenosi što pokazuje praznovjerno traženje kao posljedicu nepovezanosti s vjerom.

Sedmi ključ: Blagoslovi i sakramenti su znakovi spasenja - vidljivi znakovi nevidljive milosti - i znakovi očitovanja vjere.

Osmi ključ: Blagoslivljanje ima smisao i važnost, značenje i učinak za život vjere, samo tamo gdje je vjera živa jer bez sakramentalnog izviranja i života blagoslovi kojima se vjernici utječu ostaju bez temelja, otvoreni tumačenjima i značenjima koja ne slijede duh kršćanske vjere.

Deveti ključ: Blagoslovi koji bi bili lišeni slavljeničkoga ili crkvenoga okvira često priječe mogućnost doživljaja njihove bliskosti sa sakramentalnim životom koji se ne događa izvan Crkve jer se sakramentalni život događa samo unutar Crkve.

³ Ante CRNČEVIĆ - Ivan ŠAŠKO, *Na vrelu liturgije*, Zagreb, 2009., 272.

⁴ (*nap. a.*) Samo slikovito rečeno jer nismo sigurni koliko je dobro koristiti termin neobredni kada svaka molitva ili blagoslov može biti obred - iako nije službeni obred - te je možda bolje govoriti o službenom blagoslovu i neslužbenom blagoslovu misleći na onoga tko podjeljuje blagoslov, dakle službenik Crkve - od čega službeni obred - ili vjernik laik - od čega neslužbeni.

Deseti ključ: Tko god bio slavitelj blagoslova, zaređeni služitelj ili vjernik laik, on uvijek treba imati na umu i očitovati da se ti čini vrše u ime Crkve, u Crkvi, s Crkvom i u korist čitave Crkve čime se otklanja opasnost da se blagoslov svodi samo na gestu škropljenja blagoslovljenom vodom.

Jedanaesti ključ: Preduvjet blagoslova nije prostor, građevina, neko novo djelo, automobil, koji se predaje ljudima na uporabu, nego vjera koja će podsjetiti da taj prostor, građevina, djelo ili automobil postaju put življenja blagoslova.

Dvanaesti ključ: Ako se slavije euharistije, koje je *punina svakog blagoslova*, pokušava *upotpuniti* raznorodnim blagoslovima onih koji su sudjelovali na euharistiji ili predmeta koji im se predaju, ne pruža li se dojam da se upravo slavljenjem blagoslova želi postići punina milosti? Podređenost slavlja sakramenata, npr. euharistije, činima blagoslova unosi zabunu u shvaćanje Kristove prisutnosti u životu Crkve, npr. euharistiji. Blagoslovi tako postaju pokušaj ovladavanja Božjim milosnim djelovanjem u korist čovjekovih želja i potreba, kao kada vjernik nakon euharistije i završnog misnog blagoslova dolazi po poseban blagoslov, pokazujući tako da ne shvaća euharistiju kao *puninu svakog blagoslova* kao i služitelj Crkve koji u tome ne vidi zabunu u shvaćanju Kristove prisutnosti u euharistiji.

Ovih dvanaest ključeva ili dvanaest *apostola*, potiču nas da na ispravan način shvaćamo blagoslovine znajući da se može *blagoslivljati sve stvoreno, po čemu se proslavlja Boga i što progovara smislom iz vjere. K tome treba naglasiti da bi blagoslivljati trebalo bez magijskog pristupa blagoslovljenim predmetima kao spremnicima neke moći, već blagoslov treba naglašavati darovanost i Božju dobrotu, čime blagoslov dobiva svoje ispravno mjesto i značenje.* Jedino se tako neće dogoditi da se nađemo pred čudnim proizvodima i pojavama koje treba blagosloviti, kao nešto što može biti primamljivo i s očekivanjem društvenih i političkih učinaka u višestranjosti samodopadnosti, jer blagoslov uvijek zahtjeva mjeru vjere, mjeru Crkve iz koje proizlazi, mjeru vjernika i pravog razumijevanja svakog blagoslova, a to nikada nije neki izdvojeni čin pojedinca koji ima neku posebnu moć nešto blagosloviti ili pak predmeta koji postaje spremnik neke posebne moći.

Zaključak

Naglasak, dakle, treba staviti više na davanje hvale i na divljenje te tako naši blagoslovi postaju protok s izvora, koji je sam Krist osvježio blagoslivljajući Boga⁵ i osobito našeg serafskog oca Franje, koji svojom Pjesmom stvorova daje hvalu Bogu za sva stvorenja i time blagoslivlje sve stvoreno. Neka nam Franjo iz Asiza bude primjer i poticaj da za sve i svakoga dajemo hvalu Bogu i tako sve blagoslivljamo hvaleći Boga te i sami postanemo blagoslov jedni drugima. Zbog toga nas Bog i jest stvorio te jedne drugima kao braću i sestre darovao.

Pitanja za razgovor

1. Kako vi osobno shvaćate izraz *biti blagoslov*?

⁵ Usp. Ante CRNČEVIĆ - Ivan ŠAŠKO, *Na vrelu liturgije*, 272-284.

2. Koje blagoslovine su najviše prisutne u vašemu vjerničkom životu i u kojima situacijama? Koje blagoslovine su prisutne u životu bratstva OFS-a?
3. Koliko vam je značenje blagoslovina do sada bilo poznato i je li ova tema pomogla u njihovu boljem razumijevanju?

Literatura

Blagoslovi - Rimski obrednik, Zagreb, 2007., 9-20.

CRNČEVIĆ, Ante – ŠAŠKO, Ivan, *Na vrelu liturgije*, Zagreb, 2009., 272-284.

Katekizam Katoličke crkve, Zagreb, 1994., br. 1667-1690. str. 429-434.

3) ožujak: **Sakrament krsta I**

Sakrament krsta I

Molitva

Vrhovno veličanstvo, vječna mudrosti,
Bože jedini, uzvišena dobroto.

Ja sam tvoja, ti si me stvorio,
tvoja sam, ti si me otkupio,
tvoja sam, ti si me podnosio,
tvoja sam, ti si me pozvao,
tvoja sam, ti si me čekao,
tvoja sam, jer se nisam izgubila:
Što očekuješ od mene, Gospodine?...

Daj mi smrt ili život,
daj mi zdravlje ili bolest,
daj mi borbu ili savršen mir,
slabost ili ojačanu snagu,
svemu ću reći da:
Što očekuješ od mene, Gospodine?

Daj mi bogatstvo ili siromaštvo,
utjehu ili jad, daj mi radost ili žalost,
daj mi pakao ili daj mi nebo,
sladak život i sunce bez koprene,
jer sam sva tvoja:
Što očekuješ od mene, Gospodine?

Daj mi dakle mudrost,
ili, za tvoju ljubav, neznanje,
daj mi godine obilja,
ili glad i žeđ,
daj mi tmine ili jasnoću,
Bacaj me tamo ili amo:
Što očekuješ od mene, Gospodine?

Želiš li da se odmaram,
za ljubav, odmarat ću se;
naređuješ li mi rad,
volim umrijeti radeći,
Reci mi, gdje, kada i kako:
govori, ja te ljubim:
Što očekuješ od mene, Gospodine?

Ti jedini, o Bože, živiš u meni.

Što očekuješ od mene, Gospodine?

sveta Terezija Avilska

Uvod

Sakramenti su *osobni susreti* čovjeka s Bogom, s Božjom milošću. Oni su izraz božanske milosti upućene čovjeku i upućuju na to da *ovdje i sada* čovjeku dolazi ususret Kristovo spasenjsko otajstvo. Sakramenti se mogu opisati kao središnja slavlja Crkve.

Sakrament krštenja, euharistije i potvrde nazivaju se sakramentima *kršćanske inicijacije*. Sama riječ *inicijacija* znači uvođenje, a sve zajedno odnosilo bi se na uvođenje u Crkvu, u vjeru, u život Crkve. Samo krštenje je uvjet i temelj za ostale sakramente. Jer tek pošto primimo krštenje, možemo primiti ostale sakramente. Potvrda bi se odnosila na postizavanje kršćanske zrelosti, a euharistija na samo življenje kršćanstva. Da bi sakrament krštenja koji je podijeljen djeci postao potpuna stvarnost, potrebno je da se djeca kasnije pouče u vjeri u kojoj su krštena. A to se postiže kroz kršćanski odgoj u kući, kroz vjeronauk u školi i vjeronauk u župi itd.

Posto su vjernici krštenjem rođeni na novi život, utvrđeni su u njemu po sakramentu potvrde i primaju u euharistiji kruh vječnog života. Tako po sakramentima kršćanske inicijacije primaju sve više i više bogatstva božanskog života i napreduju prema savršenstvu ljubavi⁶.

Sveti krst je temelj cijeloga kršćanskog života, ulaz u život Duha (*vitae spiritualis ianua*) i vrata koja otvaraju pristup drugim sakramentima. Po krštenju smo oslobođeni od grijeha i nanovo rođeni kao sinovi Božji, postajemo Kristovi udovi i pritijelovljeni smo Crkvi te bivamo dionici njezina poslanja: "Krštenje je sakrament preporođenja vodom i riječju".⁷ Krst je temelj kršćanskog života, ulaz u život Duha, te vrata koja otvaraju pristup drugim sakramentima.

Razrada teme

1. Kako se zove ovaj sakrament?

Etimološki, grčka riječ *baptizein* (*baptizma; baptismus*) znači *uroniti, (uranjanje)*. Prvi su kršćani bili krštavani uranjanjem u vodu, koje označava ukop katekumena u smrt Isusa Krista, te uskrsnuće s Njime, kao novo stvorenje: „*Krštenjem smo zajedno s njime ukopani u smrt da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih i mi tako hodimo u novosti života.*“ (Rim 6,4). Premda se kasnije uveo običaj polijevanja vodom, uvijek je srž shvaćanja tog sakramenta bilo u tome, da se novokrštenika „uranja“ u život, smrt i uskrsnuće Isusa Krista, odnosno Presvetoga Trojstva: „*Podite i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca, i Sina, i Duha Svetoga.*“ (Mt 28,29).

⁶ Usp. KKC, 1212.

⁷ Isto, 1213.

Naziv za ovaj sakrament raširen u slavenskim jezicima jest „krštenje“, što znači da se tim sakramentom „pokristovljuje“ osobu koju se krsti: „*Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist.*“ (Gal 2,20). Dakle, u hrvatskom jeziku riječ *krstiti* (krst, krštenje) poblizje znači: *unijeti u Krista, ucijepiti u Krista* (njem. *die Taufe*). Ovaj se sakrament također zove i „*kupelj novoga rođenja i obnavljanja po Duhu Svetom*“ (Tit 3,5), jer označuje i ostvaruje rođenje iz vode i Duha Svetoga.⁸

2. Krštenje u naumu spasenja

U povijesti krštenja se ogleda povijest Crkve. Krštenje je prijelaz u zajednicu koja prosvjetljena i oživljavana Duhom Svetim očekuje život budućega vijeka. Omiljeni biblijski motivi su pranje staroga, rađanje na novi život i prosvjetljenje po Duhu..

Novi zavjet, a i neki povijesni dokumenti svjedoče nam o krsnoj praksi u Isusovo vrijeme; najpoznatiji oblici su bili: Ivanovo krštenje, krštenje Esena i krštenje prozelita. Ivanovo krštenje ima neke osobitosti: podjeljivalo se kao „obraćeničko krštenje“ i to samo jednom; podjeljivao ga je „krstitelj“; Ivan je sve pozivao na krštenje, ne samo Židove nego i pogane; to je krštenje za oprostjenje grijeha. No, Ivan upućuje na onoga koji dolazi poslije njega i koji je jači od njega: „*Ja vas krstim vodom, a on će vas krstiti Duhom Svetim.*“ (Mk 1,8;).

Isus je ustanovio sakrament krsta. Neki su vidjeli ustanovu krštenja u samom Isusovu krštenju, drugi u njegovu razgovoru s Nikodemom, treći u Kristovu nalogu apostolima da krste sve narode. Upravo ovaj posljednji tekst većina teologa smatra ključnim pokazateljem da je Isus Krist, nakon uskrsnuća, a prije uzašašća, izričitim riječima ustanovio taj sakrament: „*Pođite i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga...!*“ Prva, apostolska crkva je nakon Duhova preuzela praksu krštavanja, te je smatrala da time ispunja Kristovu volju. U prvim vremenima kršćanstva krštenje je vjerojatno bilo jednostavno; krštavalo se uranjanjem (rjeđe škropljenjem), a taj čin bio je popraćen riječju. Krštenje se podjeljivalo „u ime Isusovo“. Kasniji trojstveni krsni obrazac („u ime Oca, Sina i Duha Svetoga“) je zapravo sažetak krsne kateheze, a uzet je i kao formula krštavanja.

Ranokršćansko shvaćanje sakramenta krsta razvija i obogaćuje apostol Pavao. On razvija misao o povezanosti krštenika s Isusom Kristom: krštenici su se „*obukli u Krista*“, po Njemu krštenici postaju djeca Božja.

Sakrament krštenja ima *spasenjsko značenje*: on je „sredstvo“ oprostjenja i očišćenja od grijeha (simbolika pranja). U isto vrijeme krštenje je i čin posvećenja i primanja Duha Svetoga. Po tom sakramentu čovjek biva pridružen zajednici spasenja, Tijelu Kristovu. Prema tome, možemo reći da je krštenje obred kojim se pojedinac ucjepljuje u Isusa Krista i u Crkvu. Teološki govoreći, sakrament krsta ima kristološki (združuje s Kristom) i ekleziološki (združuje s Crkvom) učinak. U duhovskoj propovijedi apostol Petar veli: „*Obratite se i svatko od vas neka se krsti u ime Isusa Krista da vam se oproste grijesi; tako ćete primiti dar - Duha Svetoga.*“ (Dj 2,38. 39-40). Iz toga slijedi:

- smisao krštenja je učlanjenje u Crkvu (eklezijalni vid);
- put prema tome je očišćenje po oprostjenju grijeha (kristološki vid);

⁸ Ivan KARLIĆ, *radni materijali autora.*

- posvećenje kao sudjelovanje u milosti Duha po sakramentu (sakramentalni vid).⁹

3. Kako se slavi sakrament Krsta?

U svim latinskim i istočnim obredima kršćanska inicijacija odraslih počinje ulaskom u katekumenat, a vrhunac dostiže u jedinstvenom slavlju triju sakramenata krštenja, potvrde i euharistije. Smisao i milost sakramenta krštenja jasno se očituju u obredima njegova slavlja. Ako vjernici pažljivim sudjelovanjem prate radnje i riječi samoga slavlja, biti će upućeni u bogatstvo koje sakrament označuje i ostvaruje u svakom novokršteniku.

3.1. Bitni obredi krštenja (materija i forma)

a) *Materija*: kod sakramenta krsta materija (tvar; sredstvo koje se koristi) je prava prirodna voda i čin *polijevanja (uranjanja) vodom*, onom blagoslovljenom u vazmenom bdijenju, ili onom blagoslovljenom tijekom obreda krštenja. U smrtnoj opasnosti se može krstiti i neblagoslovljenom prirodnom vodom.

Voda simbolizira život i smrt, umiranje grijehu i rađanje na novi život; polijevanje (uranjanje) vodom simbolizira čišćenje, pranje od grijeha, preobražaj čovjeka.

Osim te simbolike važna je također i *povijesno-spasenjska simbolika* krštenja koju susrećemo u otačkoj tradiciji (do VIII. st.):

1. *Vode stvaranja*: Duh je onaj koji u vodi stvara život; krštenje je novo stvaranje.
2. *Vode potopa*: simbol smrti i života, uništava se što ne valja i rađa se novi život.
3. *Vode Crvenog mora*: prijelazom preko njega Izrael je oslobođen ropstva; krštenik također prelazi, preko krsne vode, iz ropstva grijeha u slobodu djece Božje.

b) *Forma* sakramenta krštenja su riječi: „*Ja te krstim u Ime Oca i Sina i Duha Svetoga*”. One se izgovaraju istovremeno dok se dijete polijeva.

c) *Dodatni obredi*: kod sakramenta krsta imamo i neke dodatne obrede:

1. *Pomazanje sv. uljem (krizmom)*: označava opečaćenje Duhom Svetim i „priteljovljenje” Božjem narodu.
2. *Oblačenje bijele haljinice*: simbolika je uzeta iz Gal 3,27: „*Svi koji ste u Krista kršteni, Krista ste obukli*”, tj. obučeni smo u čistoću Kristovu koji je „bez ljage”.
3. *Krsna svijeća*: svjetlo je simbol Isusa Krista, on sam je svjetlo i od tog svjetla dobiva se svjetlo za život.
4. „*Effata*”: slušajući (ušima) riječ Božju, kršćanin svoju vjeru (ustima) i ispovijeda.

Umjesto zaključka

Sedam sakramenata tiču se svih razdoblja i važnih trenutaka života kršćanina: po njima vjerski život kršćana se rađa i raste, ozdravlja i prima poslanje

⁹ Ivan KARLIĆ, radni materijali autora.

Krštenje je sakrament kojim postajemo djeca Božja, oslobađamo se od istočnog grijeha i brišu nam se svi osobni grijesi. Njime postajemo Kristovi udovi i priteljovljeni smo Crkvi te bivamo dionici njezina poslanja.

Krštenje je prvi, osnovni i temeljni sakrament Crkve. Krist ga je ponudio svima da imaju život vječni. Krštenje je sakrament vjere. Krštenje je najveći milosni dar Presvetog Trojstva koji čovjek prima nakon ulaska u život. Po sakramentu krštenja od nebeskog Oca primamo Duha posinjenja i ubrajamo se u djecu Božju. Isus nas u svojoj Krvi po sakramentu krštenja pere od grijeha - istočnog i osobnih. Krštenjem čovjek postaje novo stvorenje, nanovo rođeno iz vode i Duha Svetog te se po njemu ugrađujemo u kraljevsko svećeništvo i postajemo narod Bogu stečen. Ovaj sakrament početak je životnog hoda čovjeka prema vječnom sjedinjenju s Bogom u ljubavi, u nebu. Krštenje utiskuje kršteniku u dušu neizbrisiv duhovni biljeg koji vjernika posvećuje za bogoslužje kršćanske vjere. Zbog toga pečata krštenje se ne može ponoviti. Krštenje je nužno je za primanje ostalih sakramenata.

Pitanja za razgovor

1. Koliko često se sjetiš svoga sakramenta krštenja?
2. U završnoj molitvi na kraju susreta sjetite se svojih roditelja, kum/e te podjelitelja sakramenta koji vas je krstio.

Literatura

KARLIĆ, Ivan, *radni materijali autora*
Katekizam Katoličke Crkve, Hrvatska biskupska konferencija i Glas Koncila, Zagreb, 1994.
Zakonik kanonskoga prava, Glas koncila, Zagreb, 1996.

4) *travanj*: Sakrament krsta II

Sakrament krsta II

Molitva

Hoću li, Gospode, i ja u raj?
Želim, al' sve se bojim.
Jer tamo će biti slava i sjaj,
A ja na niskom stojim!

Već ako imaš gdje koji kutić,
I to je mnogo za me.
Stisnut ću tamo se, suhi k'o prutić,
Usko je moje rame.

Nikomu neću praviti sjene
Bez buke bi to bilo.
Gospode, ne zaboravi mene,
Ako to ti je milo.

Ako Ti nije milo prisuće
Takova odrpanca,
Pusti, da bar na vratima kuće
Čekam kog Tvojeg znanca.

Da ga zamolim, da se za me moli.
Ako se ni to ne da,
Ja ću svejedno čekati doli,
Već i poradi reda!

Pa kada uđu, kojim je dato,
I mjesta biti neće:
Nebo je malo, al' ništa zato...
Srce je Tvoje veće...

Fra Bonaventura Ćuk

Razrada teme

1. Tko može biti kršten?

1.1. Služitelj (djelitelj) i primatelj krštenja

a) *Služitelj krštenja*: već se u rano doba razlikovao *redoviti služitelj* (djelitelj) i *služitelj u slučaju potrebe*. Redoviti su: biskup, svećenik i đakon, dok služitelj u potrebi (npr. u smrtnoj pogibelji) može biti svaki čovjek (i nevjernik), uz uvjet da je došao do uporabe razuma, da ima ispravnu nakanu podijeliti sakrament, da upotrebljava krsnu formulu, te da ima nakanu činiti ono što Crkva čini. Zbog toga bi bilo dobro da kršćani, posebno oni koji rade u bolnicama, budu poučeni kako se krštava. U svakom slučaju krštenje je valjano ako ga podjeljuje i nekršćanin, jer pravi krstitelj je Isus Krist.

b) *Primateľ krštenja*: svaki čovjek koji nije kršten je mogući primatelj sakramenta krsta. Danas se u Crkvi redovito podjeljuje maloj djeci. Budući da ostavlja neizbrisivi (duhovni) biljeg, ne može se ponoviti, ali ponekad se, u nekim situacijama, dijete mora uvjetno krstiti. Kad se krštavaju djeca, roditelji i kumovi su oni na čiju vjeru se djeca krste.¹⁰ Da bi netko bio kum/-a, potrebno je da je katolik, da je sam primio sakramente inicijacije, da je zreo za vršenje dužnosti kuma/kume, te ako je oženjen/udata, treba biti crkveno vjenčan. Kum po krštenju postaje duhovno srodan s krštenikom, pa zbog toga ima obvezu brinuti se za duhovni rast krštenika.

c) *Mogući načini krštenja*: Crkva poznaje više načina podjeljivanja sakramenta krsta: krštenje vodom, krvlju i željom. Redoviti načini krštenja je vodom, a može se podjeljivati: uranjanjem, polijevanjem i škropljenjem.

Krštenje krvlju odnosilo se na one koji su htjeli primiti krštenje i za to se pripremali (katekumeni), ali su u vrijeme progona kršćana (do 313. g.) bili uhićeni te prisiljavani da se odreknu vjere u Krista. Oni koji se Krista ne bi odrekli, često ih je čekala osuda na smrt. Crkva je oduvijek vjerovala da oni koji su podnijeli mučeničku smrt radi vjere, i premda nisu primili krštenje (katekumeni), ipak su kršteni svojom smrću za Isusa Krista. To se mučeništvo naziva *krštenjem krvlju*.

Krštenje željom, odnosilo bi se na one osobe koji se pripremaju na primanje sakramenta krsta, ali ih je prije samog obreda krštenja smrt u tome spriječila.

Sakrament krsta se redovito podjeljuje javno i svečano, ali se u smrtnoj opasnosti može osobe krstiti i privatno, bez popratnih obreda. Oni se u takvim slučajevima trebaju kasnije nadopuniti u crkvi, ako osobe ostanu na životu. Glede vremena i mjesta krštenja, krštenje se, po mogućnosti, podjeljuje u prvim tjednima nakon rođenja djeteta¹¹, a preporučuje se da to bude u nedjelju (spomen Kristova uskrsnuća). Može se podjeljivati bilo pod sv. misom, bilo izvan nje.¹²

1.2. Krštenje odraslih

Pitanje krštavanja odraslih osoba i njihove pripreve za slavljenje sakramenta krsta (*katekumenat*) danas je vrlo aktualno.

Rekli smo da je od VIII. st. katekumenat praktično zamro, no s vremenom se osjetila potreba za njegovim obnavljanjem, posebice danas. Da bi odrasla osoba primila sakrament krsta (kršćanske inicijacije), mora proći propisanu pripravu koja se i danas zove *katekumenat* (*vrijeme poučavanja*). Nakon pripreve kao kruna dolazi sakrament krsta. Vrijeme poučavanja sastoji se od nekoliko stupnjeva:

- a) *Predkatekumenat* predstavlja vrijeme kada se odraslim osobama koje se žele krstiti pruža osnova kršćanskog nauka.
- b) *Katekumenat* može trajati od jedne do tri godine (kod nas jednu); na njemu se, osim poučavanja u vjeri, slavi služba riječi, pomazanje katekumenskim uljem, mole se tzv. molitve otklinjanja i zazivaju blagoslovi.

¹⁰ Crkveni Zakonik izričito traži da, ako nema „osnovane nade da će (dijete) biti odgajano u katoličkoj vjeri“, krštenje treba odgoditi (usp. CIC, kan. 868).

¹¹ Usp. CIC, kan. 867.

¹² Ivan KARLIĆ, *radni materijali autora*.

- c) *Bliža priprava za sakramente*: tijekom korizme se slavi tzv. obred upisa, tj. katekumeni bivaju upisani među kandidate za sakramente. Poslije toga slijede tri provjere, te davanje *Vjeronanja* i *Očenaša*.
- d) *Neposredna priprava za sakramente*: riječ je o Velikoj suboti. Toga bi se dana katekumeni trebali posvetiti molitvi i duhovnoj sabranosti.
- e) *Slavljenje sakramenata inicijacije*: podjeljivanje sakramenata kršćanske inicijacije redovito se slavi u misi Vazmenog bdjenja.
- f) *Vrijeme mistagogije*: nakon krštenja, kroz vazmeno vrijeme (od Uskrasa do Duhova) novokršteni se dublje uvode u otajstva kršćanske vjere.

Dakle, pregled povijesne pozadine podjeljivanja sakramenta krsta pokazuje kako je obred kroz povijest doživio neznatne promjene. Drugim riječima, Kristova zapovijed da se ljudi krste ispunjava se od početka Crkve do danas. Obred krštenja nije nipošto nekakav magični čin nego, naprotiv, označava ponudu Božje milosti da postanemo nova stvorenja, uronjeni u Kristovu muku i smrt, te s Kristom suuskršli na novi život, preporođeni Duhom Svetim, možemo Bogu uzvratiti pravom vjerom. Ako to ispravno shvaćamo, svako novo krštenje u Crkvi označava i spomen na naše krštenje, poziv da obnovimo krsnu vjeru, te da se još više ucijepimo u Kristovu Crkvu.¹³

1.3. Krštenje djece

Pitanje krštavanja odraslih osoba i njihove priprave za slavljenje sakramenta krsta (*katekumenat*) danas je vrlo aktualno.

Rekli smo da je od VIII. st. katekumenat praktično zamro, no s vremenom se osjetila potreba za njegovim obnavljanjem, posebice danas. Da bi odrasla osoba primila sakrament krsta (kršćanske inicijacije), mora proći propisanu pripravu koja se i danas zove *katekumenat* (*vrijeme poučavanja*). Nakon priprave kao kruna dolazi sakrament krsta. Vrijeme poučavanja sastoji se od nekoliko stupnjeva:

- g) *Predkatekumenat* predstavlja vrijeme kada se odraslim osobama koje se žele krstiti pruža osnova kršćanskog nauka.
- h) *Katekumenat* može trajati od jedne do tri godine (kod nas jednu); na njemu se, osim poučavanja u vjeri, slavi služba riječi, pomazanje katekumeskim uljem, mole se tzv. molitve otklinjanja i zazivaju blagoslovi.
- i) *Bliža priprava za sakramente*: tijekom korizme se slavi tzv. obred upisa, tj. katekumeni bivaju upisani među kandidate za sakramente. Poslije toga slijede tri provjere, te davanje *Vjeronanja* i *Očenaša*.
- j) *Neposredna priprava za sakramente*: riječ je o Velikoj suboti. Toga bi se dana katekumeni trebali posvetiti molitvi i duhovnoj sabranosti.
- k) *Slavljenje sakramenata inicijacije*: podjeljivanje sakramenata kršćanske inicijacije redovito se slavi u misi Vazmenog bdjenja.
- l) *Vrijeme mistagogije*: nakon krštenja, kroz vazmeno vrijeme (od Uskrasa do Duhova) novokršteni se dublje uvode u otajstva kršćanske vjere.

¹³ Ivan KARLIĆ, *radni materijali autora*

Dakle, pregled povijesne pozadine podjeljivanja sakramenta krsta pokazuje kako je obred kroz povijest doživio neznatne promjene. Drugim riječima, Kristova zapovijed da se ljudi krste ispunjava se od početka Crkve do danas. Obred krštenja nije nipošto nekakav magični čin nego, naprotiv, označava ponudu Božje milosti da postanemo nova stvorenja, uronjeni u Kristovu muku i smrt, te s Kristom suoskršli na novi život, preporođeni Duhom Svetim, možemo Bogu uzvratiti pravom vjerom. Ukoliko to ispravno shvaćamo, svako novo krštenje u Crkvi označava i spomen na naše krštenje, poziv da obnovimo krsnu vjeru, te da se još više ucijepimo u Kristovu Crkvu.

2. Nužnost krsta

Često se kroz povijest naglašavala nužnost sakramenta krsta za spasenje čovjeka. No, u Poslanici Timoteju se kaže: „*Bog želi da se svi ljudi spase...*” (1 Tim 2,4). Krštenje jest nužno za spasenje, ali to ne znači da ne mogu biti spašeni oni koji su nekršteni. Naime, nauk o nužnosti krštenja za spasenje želi naglasiti da ne postoji nikakvo samootkupljenje i da je spasenje dar Božji.

To vrijedi i za pitanje, kako bivaju spašena umrla nekrštena djeca. Ta tema bila je uzrokom mnogih rasprava: jedni su zastupali mišljenje da ta djeca, zbog istočnoga grijeha, dobivaju najblažu kaznu, ali to je neodrživo, jer bi za njih u tom slučaju osuda bila osobna kazna, a to je neopravdano jer istočni grijeh nije osobna krivnja.

U Sv. pismu o tome se izravno ništa ne govori. Tek sa sv. Augustinom izričito se postavlja to pitanje. On kaže da takva djeca idu u pakao, ali da njihove muke nisu tako „velike” kao za odrasle. U Srednjem vijeku govori se da kazna, koja odgovara istočnom grijehu, jest lišavanje „gledanja Boga”, ali da to nije osjetilna kazna (patnja u vatri itd.); kasnije se govorilo (sv. Toma Akvinac) o lišavanju gledanja Boga, koje po sebi jest kazna, ali djeca je „ne osjećaju” kao kaznu, jer „znaju” da spasenje (*gledanje Boga*) i nije namijenjeno njima. Teološko razmišljanje išlo je i dalje; „mjesto” pakla u koji „idu” djeca nazvano je *limbus inferni*, tj. rub pakla. Odatle potječe naziv „*limb*” u kojemu bi se nalazila umrla nekrštena djeca, tj. posebno „mjesto” kazne. No, to se pokazuje problematičnim, jer nije uzeto iz objave nego iz teološkog zaključivanja, a objava pak veli da će na koncu svijeta biti samo *nebo* (raj) i *pakao*.

Danas se ipak razmišlja na drugačiji način, jer u Crkvi je prisutnija svijest o sveopćoj djelotvornosti Kristova otkupljenja. Krštenje nije nužno za spasenje kao obred nego kao otajstvo. Krštenje kao obred nužno je za spasenje onih kojima je Evanđelje naviješteno, koji su otkrili njegovu vrijednost i koji su imali mogućnost zatražiti sakrament krsta. Drugi vatikanski sabor kaže: „Krist je umro za sve i konačni čovjekov poziv stvarno je samo jedan, i to božanski, te moramo držati da Duh Sveti pruža svima mogućnost da se, na način koji je Bogu poznat, pridruže Kristovu pashalnom misteriju”, tj. da budu spašeni. Prema tome, ako netko (ne svojom krivnjom) nije čuo za Isusa Krista, a živi po glasu svoje savjesti i po naravnim zakonima (čime zapravo čini Božju volju), iako se nije krstio (nije primio obred krštenja) on živi otajstvo, i nema nikakva razloga da ne bude spašen.

Nemoguće je da se iz ovakvih tvrdnji može izuzeti djecu umrlu bez krštenja! Uostalom, ako se na svakog čovjeka, odnosno na dijete, odnosi „grješna situacija” njegovim ulaskom u svijet (istočni grijeh), onda se na svakog odnosi i otkupiteljska milost Kristova (koja je ipak

„jača” od grijeha), po kojoj su i ta djeca spašena. Dakle, nada u Božje milosrđe rađa misao o mogućnosti spasenja i one djece koja su umrla bez krštenja, premda putove (toga) spasenja poznaje samo Bog. Kršćanska vjera i nada dopuštaju misao da zadnja riječ Božja o svijetu nije osuda grješnika, nego milost i otkupljenje, odnosno nada u spasenje.

3. Krsna milost

Vidljivim znakovima sakramentalnog obreda simbolički se označuju različiti krsni učinci. Uranjanje u vodu upozorava na smrt i čišćenje, ali također na obnavljanje i novo rođenje. Dakle, dva poglavita krsna učinka jesu očišćenje od grijeha i novo rođenje u Duhu Svetome.¹⁴ Sakramenti su znakovi i uzroci milosti, odnosno spasenja.

Po krštenju Bog u nama izvodi opravdanje koje je prijelaz iz (grješnog) stanja u kojem je čovjek rođen kao sin „prvog Adama“ u stanje milosti po „drugom Adamu“.

Da bismo točnije odredili događaj opravdanja (oproštenja), valja reći da:

- a) krštenjem se opraštaju svi grijesi, istočni i osobni (ako se krštavaju odrasli);
- b) krštenjem se uništavaju sve kazne za grijeh (krštenici nisu dobivali „pokoru”);
- c) krštenje pobjeđuje vlast požude i slabi sklonost na grijeh;
- d) krštenje ipak ne ništi u nama sve posljedice istočnoga grijeha i osobnih grijeha;
- e) krštenje nema moć opraštanja grijeha za budućnost.

Među učinke krštenja spada i *posvećenje* po daru Duha Svetoga. To je *posvetna milost*, a znači:

- a) krštenje je rođenje iz Duha Svetoga koji nam daje svoje darove;
- b) krštenje čini čovjeka „novim stvorenjem”, daje mu pristup u „kraljevstvo Božje” i zalag „vječnog života”. S milosnim darovima se prima krjepost vjere, nade i ljubavi.

Krštenje je inicijacijski obred Crkve jer „učlanjuje” čovjeka u vidljivu Kristovu zajednicu - Crkvu. Ono je, dakle, uvjet ulaska u tu zajednicu i u isto vrijeme je jedno i neponovljivo. Osim toga, ono na osobit način daje osobi udjela u službama Crkve.

Krštenje ne samo da čisti od svih grijeha, nego novokrštenika čini "novim stvorom" (2 Kor 5,17), posinjenim sinom Božjim koji postaje "zajedničarom božanske naravi" (2 Pt 1,4), Kristovim udom, s njime subaštiničkom (Rim 8,17), i hramom Duha Svetoga. Presveto Trojstvo daruje kršteniku: *posvećujuću milost*, milost *opravdanja*, koja ga po *bogoslovnim krepostima* osposobljuje da vjeruje u Boga, da se ufa u njega i da ga ljubi; po *darovima Duha Svetoga* daje mu da može živjeti i djelovati pod utjecajem Duha Svetoga; po *moralnim krepostima* omogućuje mu da raste u dobru. Po krštenju postajemo udovi Kristova Tijela; "udovi jedni drugima." (Ef 4,25). Krštenje pritjelovljuje krštenike *Crkvi*. Krštenici tako postaju "živo kamenje" i ugrađuju se u "duhovni Dom za sveto svećenstvo" (1 Pt 2,5). Oni po krštenju imaju udjela u Kristovu svećeništvu, u njegovom proročkom i kraljevskom poslanju; *Krštenje daje udioništvo u općem svećeništvu vjernika*. "Krštenje je pečat za vječni život".

¹⁴ Usp. KKC, 1262.

Zaključak

Svakom je kršteniku za krštenje nužna vjera. Mala djeca ne mogu imati osobne vjere, zato se ona krste u vjeri svojih roditelja, kumova i cijele Kristove zajednice. Da bi roditelji mogli valjano ispovjediti vjeru za krštenje svoga djeteta, često će im biti potrebno da se ponovno i sami potpunije dadnu uputiti u vjeru slušanjem i razmišljanjem Božje riječi pod vodstvom službenika Crkve (župnika, katehete). Bitni čin krštenja jest trostruko pranje vodom - bilo uronjavanjem bilo polijevanjem - uz pratnju riječi:

I..., JA TE KRSTIM U IME OCA I SINA I DUHA SVETOGA.

Redoviti krstitelj je svećenik (ili đakon). U izvanrednim i hitnim slučajevima može krstiti svatko tko zna što je krštenje i voljan je krstiti krštenika. Katolička vjera zato ne pozna i ne dopušta prekrštavanja. Čovjek koji vjeruje i želio bi se krstiti, a ne može, kršten je već željom. Tko nekršten mučeništvom posvjedoči svoju vjeru kršten je krstom krvi.

Mazanje krizmom označuje da krštenik postaje pomazanik s Kristom-Pomazanikom (Mesijom), suradnik u njegovoj "proročkoj", "svećeničkoj" i "kraljevskoj" službi.

Bijela haljina znak je novoga krštenikova dostojanstva (krštenjem postajemo "Božji sinovi") i znak njegove krsne nevinosti po oprostjenju grijeha - ali i znak njegove obveze da odsada živi neokaljano po uzoru na Isusa Krista koji nije počinio zla.

Uskrsna svijeća koja gori kod krštenja označuje prisutnost Isusa Krista - Uskrsloga. On je svjetlo i putokaz za novi život krštenika i izvor svega što nam se dariva po krštenju. Zato se krštenikova svijeća pali na uskrsnoj svijeći.

Obred "Efeta", tj. obredno otvaranje krštenikovih ušiju i usta, simbolički pokazuje da je krštenik stupio u novi odnos s Bogom: odsada će njegov život biti neprestano i pomno slušanje Božje riječi te spremno odazivanje toj riječi; (takvo će ga slušanje Božje riječi osposobljavati da za ljude može pronalaziti "prave riječi").

Krsni kumovi su svjedoci i jamci za vjeru krštenika pred kršćanskom zajednicom i predstavnici kršćanske zajednice pred krštenikom; suradnici i pomoćnici roditeljima u kršćanskom odgoju krštenika, osobito uzornim kršćanskim životom.

Svake godine u vazmenoj noći slavimo spomen svoga krštenja. Zato te noći obnavljamo svoja krsna obećanja: odričemo se đavla i ispovjedamo vjeru. To činimo i u nekim važnim trenucima svoga kršćanskog života: kod potvrde (krizme), kod prve pričesti, kod popudbine, na misijama i sl. Krsno opredjeljenje za Krista je neopozivo, ono trajno određuje i usmjeruje naš život, ako ga nevjerom i zlim životom ne pretvorimo tek u otvorena vrata od kojih dalje nismo ozbiljno koraknuli.

Ukratko bismo mogli ovako izraziti što se po sakramentu krštenja na otajstven način događa snagom Duha Svetoga primamo nov život „odozgor“: postajemo slični Isusu Kristu, Sinu Božjemu, ("suobličujemo" se Isusu Kristu) te tako postajemo „Božji sinovi“ (Božja djeca); rađamo se na nov život s Bogom („preporučamo" se, primamo „milost posvetnu") rađanjem na novi život opraštaju nam se grijesi („istočni" grijeh i grijesi što smo ih osobno počinili prije krštenja); na poseban nam se način darivaju („ulijevaju") temeljne ljudske i

vjerničke „kreposti“ (vrline): osobito vjera, nada i ljubav; postajemo članovi zajednice Božjega naroda – Crkve.¹⁵

Pitanja za razgovor

Obnovite krsna obećanja za završetak susreta.

Literatura

KARLIĆ, Ivan, *radni materijali autora*
Katekizam Katoličke Crkve, Hrvatska biskupska konferencija i Glas Koncila, Zagreb, 1994.
Zakonik kanonskoga prava, Glas koncila, Zagreb, 1996.

¹⁵ Ivan KARLIĆ, *radni materijali autora*.

5) *svibanj*: Sakrament potvrde

Sakrament potvrde

Uvod

Isus Krist ustanovio je svete sakramente – znakove – po kojima je omogućio da se neprestano događa Božje darivanje čovjeku i njegovo darivanje Bogu. Prvo se darivanje i uzdarje događa u sakramentu krsta: Bog se preko ovoga, vrlo jednostavnog znaka, predaje potpuno čovjeku, a čovjek se sa svoje strane obvezuje da će se darovati Njemu. Ovo darivanje može i mora neprestano rasti: Bog i čovjek mogu se ljubiti i darivati još više.

U tom smislu, sakrament potvrde ili krizme znak je koji označava i čini povećanje ovoga obostranog darivanja čovjeku i čovjeka Bogu. Bog se, preko Duha Svetoga, želi u čovjeku ne samo „roditi“, nego želi i prožeti cijelo njegovo biće: na taj način čovjek postaje „pun Duha Svetoga“. Tako ispunjen Duhom on postaje osposobljen, riječima i djelima, svjedočiti Isusa Krista i njegovo evanđelje u svijetu.

1. Povijest i smisao sakramenta potvrde

Potvrda je drugi dio *kršćanske inicijacije*. Naziv se izvodi iz latinske riječi *confirmatio*, što treba razumjeti u smislu „jačanja, utvrđivanja“; u srednjovjekovnoj se teologiji susreće i naziv „polaganje ruku“. U našim hrvatskim krajevima uobičajeni je i naziv (sveta) „krizma“ za taj sakrament, no to može izazvati nepotrebnu nejasnoću. Naime, *krizma* je grčka riječ koja znači „pomast, pomazanje“, odnosno označava mješavinu maslinova ulja i balzama. Nju biskup posvećuje na Veliki četvrtak, na Misi posvete ulja. U istočnim (pravoslavnim) crkvama ovaj se sakrament naziva „miropomazanje“, tj. „pomazanje pomašću“ ili „svetim mirom“, tj. krizmom. Naziv „potvrda“ na Zapadu ističe u isto vrijeme *potvrdu krsta*, čime se dovršava kršćanska inicijacija, te *učvršćenje krsne milosti*, a sve je to plod Duha Svetoga (usp. *KKC* 1287-1289).

Temeljno obilježje sakramenta potvrde jest – poseban dar Duha Svetoga, premda se samo darivanje Duha dovodi u vezu i s krštenjem i s euharistijom. Zapravo, svi stupnjevi kršćanske inicijacije su djelo Duha Svetoga, a potvrda predstavlja poseban trenutak u skladnoj cjelini te inicijacije. Od početka Crkve javlja se uz sakrament krsta i ta je sveza tijekom povijesti Crkve različito tumačena. U svakom slučaju, potvrda je *punina* onoga što je *započelo krštenjem*, a ne tek prihvaćanje nečega što je već prije bilo primljeno. I Sveto pismo kazuje kako se potvrda podjeljivala od početaka Crkve i taj se sakrament podjeljivao novoobraćenima koji su bili kršteni. Potvrda je, dakle, *usavršavala krštenje* i vjernik se po njoj obogaćuje darovima Duha Svetoga te jasnije vidi svoje kršćanske dužnosti.

U Starom zavjetu slika *duha* (*ruah, pneuma*) označava Božju snagu koja daje dar proricanja (npr. Mosiju), osposobljava nekoga za vršenje određene službe (npr. sedamdesetorici starješina, *Br* 11, 17), umjetnicima daje nadahnuće kod podizanja zavjetnog šatora (usp. *Izl* 31), daje snagu junacima (npr. Samsonu), svojom puninom ispunja Mesiju koji dolazi (usp. *Iz*

11, 1-5). Na poseban način su česti starozavjetni tekstovi u kojima Bog obećava da će se snaga Duha Svetoga izliti ne Mesiju, Božjeg pomazanika (usp. *Iz* 11, 2; 42, 1; 48, 16; 61, 1-3), zatim na sve Izraelce (usp. *Iz* 44, 3; *Ez* 36, 27) i na kraju na svakog čovjeka (*Jl* 3, 1-4).

U Novom zavjetu nalazimo ostvarenje obećanja o izlivanju Duha Svetoga na iščekivanog Mesiju – Isusa iz Nazareta, Krista. Evanđelja svjedoče da je pri krštenju na Jordanu, kad je Ivan Krstitelj krstio Isusa, na njega sišao Duh u obliku goluba (usp. *Mk* 1, 10 par.) i ostao na njemu (*Iv* 1, 32). Svekoliko Isusovo propovijedanje, djelovanje i ponašanje obilježeno je snagom Duha Svetoga. Također je i svojim učenicima Isus obećao poslati *Duha istine* kao *Tješitelja* (usp. *Iv* 14, 16.26) i prije uzašašća traži od učenika da čekaju *snagu odozgo* (usp. *Lk* 24, 48). Obećanje slanja Duha Svetoga ostvareno je njegovim uskrsnućem (usp. *Iv* 20, 22), a na još jasniji način očitovano je na židovski blagdan Pedesetnice (koji se zbog toga naziva svetkovina *Duhova*). *Duh Sveti* (*Duh Božji*, *Duh Kristov*) kojega Isus šalje bit će od posebnog značenja za sve one koji hoće biti kršćani i koji će živjeti po Duhu (usp. *Rim* 8).

Sakrament potvrde nije se kroz povijest jednako slavio i podjeljivao u (tada jedinstvenoj) Crkvi, ali je uvijek zadržao bitno značenje – izlivanje Duha Svetoga. Naime, apostoli su prepoznali Kristovu volju da se taj sakrament podjeljuje, ali budući da sam Isus nije pokazao kako, nastale su različite prakse.

Budući da su obredi nakon krštenja bili pridržani biskupu (kao nasljedniku apostola), u toj činjenici, između ostaloga, treba tražiti razlog zbog kojega se potvrda *odvojila* od krsta: dok se nastojalo da krštenje djece bude podijeljeno što prije, obredi nakon krštenja su se pomicali sve do vremena kad ih je biskup mogao slaviti. Naime, zbog sve većeg broja djece koja su bila krštavana – i to tijekom cijele godine (ne samo u vazmenoj noći) – te zbog povećanja broja kršćanskih zajednica (župa), čime su se i biskupije širile, biskupi nisu više mogli biti prisutni na svim krsnim slavljinama, kako bi podjeljivali i sakrament potvrde. Budući da se na Zapadu željelo biskupu pridržati „dovršenje krsta“ (tj. podjeljivanje potvrde), uvela se praksa odvajanja sakramenta potvrde od krštenja. Tako su npr. svećenici krštavali djecu u svojoj zajednici (župi), a kad bi biskup našao vremena i došao u tu zajednicu, podijelio je sakrament potvrde svoj djeci koja su prethodno bila krštena.

Skolastička teologija (od XII. stoljeća nadalje) donosi već razrađenu teoriju potvrde kao samostalnog sakramenta: potvrda se događa *za ojačanje* Duhom Svetim, dok je u krstu darovan Duh *za oprostjenje grijeha*. Razvoj teologije ovoga sakramenta zaokružen je u kasnom srednjem vijeku: sekta valdenza nijekala je različitost sakramenta potvrde od krsta i zbog toga ih je papa Inocent III. osudio (1208.), potvrđujući crkveni nauk i praksu o različitosti tih dvaju sakramenata. Crkveno učenje o sakramentu potvrde sažima i Sabor u Firenci u *Dekretu za Armence* (1439.), koji govori o *materiji* (pomazanje krizmom) i *formi*, o *redovitom djelitelju* (biskup, dok svećenik može biti djelitelj samo uz dozvolu Apostolske stolice), te o *učincima* sakramenta potvrde.

2. Sakramentalni obredi potvrde

Tijekom povijesti, kod podjeljivanja sakramenta potvrde ponekad se više naglašavalo polaganje ruku (u Zapadnoj crkvi), ponekad pomazanje krizmom (u Istočnoj crkvi). Na

kršćanskom se istoku smatralo da onaj tko maže krizmom ujedno tim činom ima i položene ruke nad potvrđenikom, dok je Zapad smatrao da je potrebno posebno vidljivo polaganje ruku. Taj se stav Zapadne crkve opravdavao time što su apostoli, kako svjedoče *Djela apostolska*, dijelili Duha Svetoga upravo polaganjem ruku.

Danas u Katoličkoj crkvi imamo dva polaganja ruku: najprije na samom početku obreda biskup drži ispružene obje ruke nad svima koji će biti potvrđeni, a poslije, kod samog podjeljivanja sakramenata, dok maže krizmom, ima položenu desnu ruku na potvrđenikovoju glavi. Ono prvo polaganje ruku pripada širim ceremonijama, a ovo drugo na samu bit sakramenta.

Glede *riječi* koje prate polaganje ruku (*forma* sakramenta potvrde), kroz povijest također nema jedinstvenosti. Istočna je crkva sve do danas zadržala obrazac iz IV. st.: „Pečat dara Duha Svetoga. Amen!“ Zapadna crkva poznavala je slične popratne riječi, a od XI. st. kao uobičajen obrazac proširio se: „Znamenujem te znakom križa i ojačavam (potvrđujem) te krizmom spasenja. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen!“ Sve donedavno se tako potvrđivalo u Katoličkoj crkvi. U novije pak vrijeme gotovo je u potpunosti preuzeta stara istočna formula, tako da se, prema smjernicama Drugoga vatikanskog sabora o obnovi slavlja sakramenta potvrde, danas kod nas pri mazanju krizmom izgovaraju riječi: „Primi pečat dara Duha Svetoga.“ Na taj se način želi povezati istočna (polaganje ruku i odnosne riječi) i zapadna tradicija (pomazanje krizmenim uljem).

3. Teološko-pastoralno razumijevanje sakramenta potvrde

Po ovome sakramentu oni koji su već kršteni snažnije primaju snagu Duha Svetoga. Naime, kršćanin je po krštenju više ucijepljen u Isusa Krista, u njegovu muku, smrt i uskrsnuće, a po krizmi se više združuje s Duhom Svetim. Budući da su krizmanici (potvrđeni) dovoljno odrasli i zreli da slobodno prihvate onu vjeru koju su za njih na njihovu krštenju jamčili roditelji i kumovi, od njih se očekuje da se osobno otvore djelovanju Duha Svetoga. Zato se potvrda često naziva *sakramentom kršćanske zrelosti*. Zbog toga je potvrda sakrament kojim se kršćanin treba jače vezati uz Crkvu i sam postati njenim aktivnim članom. S tim sakramentom preuzima dužnost svjedočenja svoje vjere: ispravnim životom, angažmanom na društvenom i karitativnom planu, preuzimanjem nekih „crkvenih službi“ i slično. Na žalost, nerijetko u praksi sakrament krizme postaje sakrament „izlaska iz Crkve“, a ne istinskog ucjepljenja u nju – što bi trebao biti.

Sakrament potvrde, kao i ostale sakramente *ustanovio je Isus Krist*, ukoliko ga je obećao, a ne ukoliko ga je konkretno odredio. To znači: Isus Krist nije izričitim riječima ustanovio taj sakrament, ali su apostoli bez sumnje prepoznali njegovu volju da se sakrament potvrde ipak slavi i razlikuje od krštenja, iako im nije ostavio točan izgled obreda. Na dan su Pedesetnice, naime, primili Duha Svetoga već kršteni apostoli, pa su ga polaganjem ruku prenosili i na one koje su tada prethodno krstili. To pokazuje da su sakramenti krsta i potvrde u uskoj vezi, ali se međusobno razlikuju.

Katekizam Katoličke crkve ovako sažima učinke svete potvrde: „Potvrda usavršuje krsnu milost, ona je sakrament Duha Svetoga da nas dublje ukorijeni u božansko posinstvo, da nas

čvršće pritijelovi Kristu, da ukrijepi našu vezu s Crkvom te nas tješnje pridruži njezinu poslanju i pomogne da kršćansku vjeru svjedočimo riječima i djelima“ (KKC 1316).

Krštenje i potvrda stoje u uskoj međusobnoj vezi, ali se razlikuju po obredu od početka Crkve, jer krštenje se daje po vodi, a potvrda polaganjem ruku i molitvom. Nove naglaske glede povezanosti i različitosti ovih dvaju sakramenata dao je Drugi vatikanski sabor: „Vjernici su krstom pritijelovljeni Crkvi i krsnim su biljegom određeni za bogoštovlje kršćanske religije... Sakramentom potvrde još su savršenije vezani uz Crkvu, obdareni su posebnom jakošću Duha Svetoga te su tako još strože obvezani da kao pravi Kristovi svjedoci riječju i djelom vjeru ujedno i šire i brane“ (LG 11). Koncilski oci, nadalje, ističu: „Laici stječu dužnost i pravo na apostolat iz samoga svoga sjedinjenja s Kristom Glavom. Sâm ih Gospodin, krstom ucijepljene u otajstveno Kristovo Tijelo i potvrdom ojačane Duhom Svetim, određuje za apostolat. Oni su posvećeni za kraljevsko svećenstvo i za sveti puk (1 Pt 2, 4-10) da svim svojim djelima prinose duhovne žrtve i posvuda diljem zemlje svjedoče za Krista“ (AA 3).

Dakle, sakrament potvrde znači *jačanje, učvršćivanje vjere*. Vjera, što je od krštenja narasla, sada jača i učvršćuje se kod potvrđenika. To se događa, s jedne strane, tako što Bog osposobljuje čovjeka za odlučan i samostalan kršćanski život, a s druge pak strane, sam čovjek želi razumjeti i prihvatiti svoju vjeru u Isusa Krista. Što se u dubini krštenja dogodilo, treba u potvrdi dalje razvijati i jačati: primamo Duha Svetoga i postajemo „punoljetni kršćani“.

4. Djelitelj i primatelj sakramenta potvrde

Djelitelj (slavitelj) sakramenta potvrde je izvorno i redovito biskup, što potvrđuje i crkvena tradicija. Naime, samo su apostoli u prvo vrijeme Crkve, a ne i drugi, polaganjem ruku prenosili Duha Svetoga vjernicima. Budući da su biskupi nasljednici apostola, samo su oni redoviti djelitelji potvrde. Drugi vatikanski sabor naziva biskupa primarnim službenikom potvrde (usp. LG 26), a izvanredni djelitelj tog sakramenta je svećenik koji je po posebnoj ovlasti ili po općoj odredbi primio tu ovlast.

Za *primatelja* sakramenta potvrde *Katekizam* kaže: „Svaki krštenik koji još nije krizman može i treba primiti sakrament potvrde. Budući da krštenje, potvrda i euharistija tvore nešto jedinstveno, 'vjernici su obvezani primiti sakrament potvrde pravodobno'. Sakrament je krsta bez potvrde i euharistije doduše valjan i djelotvoran, ali kršćanska inicijacija ostaje nedovršena“ (KKC 1306). U latinskoj (katoličkoj) tradiciji smatra se osnovnom dobi za primanje sakramenta potvrde „dob rasuđivanja“ („dob uporabe razuma“, tj. osoba mora biti svjesna svojih postupaka). No, u smrtnoj pogibelji treba potvrditi i djecu, čak i ako nisu dostigla dob rasuđivanja.

Primatelji sakramenta potvrde prethodno trebaju biti dobro i prikladno poučeni o vjeri; njihova priprava treba ići za tim da kršćane dovede do tješnjeg sjedinjenja s Kristom i do življe prisnosti s Duhom Svetim, s njegovim djelom, darovima i pozivima, kako bi bolje mogli preuzeti odgovornosti kršćanskog života. Zato kateheze o potvrdi trebaju u potvrđeniku probuditi smisao o pripadnosti Crkvi Isusa Krista (sveopćoj Crkvi). Osim toga, budući

potvrđenici trebaju biti u prijateljstvu s Bogom i ljudima (ne smiju imati teškoga grijeha, odnosno trebaju se ispovjediti).

Potvrđenika biskupu predstavljaju *kum* ili *kuma*. Kumovi na potvrdu imaju sličnu ulogu kao i kod krštenja, odnosno pomažu krizmanicima u njihovu duhovnom rastu. Zbog toga se preporuča da kum koji je bio na krštenju bude i na potvrdu (ali može biti i drugi). Kum(a) postaje pomoćnik, vodilja i uzor u kršćanskom životu potvrđenika.

Osim što će ta osoba krizmaniku biti osobni prijatelj, na kojeg će se uvijek moći osloniti, on mora zadovoljavati određene uvjete i mora se isticati uzornim kršćanskim životom. Ponajprije, mora biti dovoljno zreo i svjestan primanja te vrlo važne zadaće. Mora biti kršten, krizman i pričešćen, pripadati Katoličkoj crkvi, te ne biti pod bilo kakvom crkvenom kaznom. Kum ne može biti osoba koja je rastavljena i ponovno civilno vjenčana ili živi u izvanbračnoj zajednici, kao ni oni koji žive nevjenčano (npr. mladić i djevojka), sve dok ne sklope sakrament svete ženidbe. Kumovi trebaju ozbiljno prihvatiti svoju zadaću i pružiti potvrđenici primjer pravoga kršćanskog života, te im pomagati da uđu u svijet i u društvo naučeni što znači biti vjernik u konkretnim životnim prilikama.

Zaključak

U sakramentu potvrde (krizme) na poseban način primamo Duha Svetoga, koji nas ispunja svojim svjetlom i svojom snagom te nas „potvrđuje“, to jest učvršćuje i utvrđuje u vjeri i ljubavi. Ono što nam Duh Sveti na otajstven način dariva i izvodi u nama mogli bismo sažeti ovako: usavršuje i dopunjuje u nama unutarnju sličnost Kristu („suobličjenje“ Isusu Kristu), što nam je darovana na krštenju; potpunije i na osobni način nas uključuje u Crkvu (potpunije se „ucjepljujemo“ u otajstveno Kristovo Tijelo i na potpuniji način postajemo članovi Božjega naroda); ispunja nas svjetlom i ljubavlju da bismo u događajima i ljudima koje susrećemo mogli prepoznati Božju prisutnost i Božji poziv da se dosljednije uključujemo u izgradnju novoga, Božjega svijeta; ispunja nas snagom i slobodom da bismo hrabro, kao odrasli i punoljetni kršćani, mogli živjeti po vjeri i za nju svjedočiti.

Pitanja za razgovor

1. Koja bi dob bila najprikladnija za primanje sakramenta potvrde? Zašto?
2. Vidite li povezanost između krsta i krizme? Što „potvrđujemo“ drugim sakramentom?
3. Koji su učinci sakramenta potvrde?
4. Koji su uvjeti za kumovanje kod krizme?

Preporučena literatura

BAŠNEC N., *Krizma*, Naklada sv. Antuna, Zagreb 2006.

COURTH F., *Sakramenti. Priručnik za teološki studij i praksu*, UPT, Đakovo 1997.

CRNČEVIĆ A. – ŠAŠKO I., *Na vrelu liturgije. teološka polazišta za novost slavljenja i življenja vjere*, HILP, Zagreb 2009.

DENZINGER H. – HÜNERMANN P., *Zbirka sažetaka, vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i čudoređu*, UPT, Đakovo 1994.

- DOMAZET A., *Sakrament potvrde između vjeronaučnog znanja i vjerskog iskustva*, Crkva u svijetu 1 (2001.) 7-26.
- GRÜN A., *Potvrda. Odgovornost i snaga*, KS, Zagreb 2003.
- HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, Glas Koncila, Zagreb 2008.
- IKIĆ N., *Teologija sakramenata. „Gorući grm“ sakramentalne milosti*, KBF – Glas Koncila, Sarajevo – Zagreb 2012.
- Kateizam Katoličke Crkve*, HBK & Glas Koncila, Zagreb 2016.
- LINIĆ Z., *Da radost vaša bude potpuna. Sakramenti – znakovi Isusove trajne i vjerne blizine i ljubavi*, Glas Koncila, Zagreb 2009.
- MATELJAN A., *Otajstvo poslanja. Sakrament potvrde*, CUS, Split 2004.
- MATELJAN A., *Otajstvo susreta. Temeljna sakramentologija*, CUS, Split 2010.
- MATELJAN A., *Zašto slaviti sakramente?*, CUS, Split 1996.
- Rimski pontifikal. Red potvrde*, KS, Zagreb 1972.
- Sakrament potvrde, Kateheza 4 (1982.) 4* (više autora: Pranjić, Starić, Musa, Jurak, Kraljević)
- SCHILLEBEECKX E., *Krist sakrament susreta s Bogom*, KS, Zagreb 1976.
- SCHNITZLER Th., *O značenju sakramenata*, Herder – KS, Zagreb 1998.
- ŠAŠKO I., *Potvrda (confirmatio) kao ekleziološko suoblikovanje (conformatio)*, BS 2 (1995.) 237-255.
- ŠIMUNOVIĆ M., *Potvrda – dar Duha za izgradnju Crkve*, Riječki teološki časopis 1 (1999.) 131-142.
- ŠKARICA M., *Potvrda – sakrament punine dara Duha Svetoga*, BS 4 (2001.) 497-528.
- ŠKVORČEVIĆ A., *Sakramenti inicijacije i Djela apostolska*, Kateheza 18 (1996.) 34.
- TAMARUT A., *Da bismo imali udjela s Kristom. Izabrane teme iz sakramentalne teologije*, Glas Koncila, Zagreb 2004.
- TAMARUT A., *Kršćanski život opečaćen darom Duha u sakramentu potvrde*, BS 3 (2004.) 889-912.
- TAMARUT A., *Razlozi za radost i nadu*, KS, Zagreb 2011.
- TESTA B., *Sakramenti Crkve*, KS, Zagreb 2009.
- Zakonik kanonskog prava (ZKP)*, Glas Koncila, Zagreb 1996.